

AJER
AKADEMIC JOURNAL OF
EDUCATIONAL RESEARCH

ISSUE 2

**AKADEMIC JOURNAL
OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL**

MARCH 2024

WWW.AJERUZ.COM

FIZIKA DARSLARIDA KEYS-METODI ELEMENTLARIDAN FOYDALANISH

Sultanbaev Daulet Barli'kbaevich

Ajiniyaz nomli Nukus davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotatsiya. Fizika fanini o'qitishning dolzarb muammolarini hal qilish uchun keys metodining imkoniyatlari maqolada ochib berilgan. Keys metodining elementlarini fizika fanini o'qitishda o'ziga xos yondoshuv asosida qo'llash zaruriyati va tomonlari asoslangan.

Kalit so'zlar: keys-metodi, fizika, bosqichlar, maqsadlar, keyslar.

Аннотация. Возможности кейсовского метода решения актуальных задач преподавания физики раскрыты в статье. Обоснованы необходимость и аспекты применения элементов кейсовского метода в преподавании физики на основе специфического подхода.

Ключевые слова: кейс-метод, физика, этапы, цели, кейсы.

Annotation. The possibilities of the case method for solving urgent problems of teaching physics are disclosed in the article. The necessity and aspects of the application of the elements of the case method in teaching physics based on a specific approach are substantiated.

Keywords: case method, physics, stages, goals, cases.

O'zbekiston Respublikasida ta'limni modernizatsiya qilish nuqtai nazaridan o'qituvchining pozitsiyasi tubdan o'zgarmoqda. U talabaga etkazmoqchi bo'lgan "ob'ektiv bilim" tashuvchisi bilan birga bo'lishni to'xtatadi. Uning asosiy vazifasi talabalarni tashabbuskorlik va mustaqillikni namoyon etishga undashdir. U talabalarining mustaqil faoliyatini tashkil qilishi kerak, unda har kim o'z qobiliyatlari va qiziqishlarini amalga oshirishi mumkin.

Zamonaviy sharoitda jamiyatning faol, maqsadga muvofiq, ijodiy mutaxassislarga bo'lgan ehtiyoji ortib bormoqda. So'nggi paytlarda shaxsni rivojlantirish, maktab o'quvchilarining sifati va malakasini oshirish uchun sharoit yaratishga katta e'tibor berilmoqda[1].

Ta'lim sifatini oshirish yo'llarini izlash o'quv jarayonidagi vaziyatlarni modellashtirishga qaratilgan faol texnologiyalarni yaratishga olib keldi[2].

So'nggi yillarda ta'limni modernizatsiya qilish kursi munosabati bilan ishning faol shakllari va usullariga alohida e'tibor qaratilmoqda, ular orasida ish usuli o'z o'rnini egallaydi[3,4].

Keys usuli (ingl. Case method, Case-method, Case-stady, Case-study, aniq vaziyatlar usuli)

- haqiqiy vaziyatlarning tavsifidan foydalangan holda o'qitish texnikasi. Talabalar vaziyatni tahlil qilishlari kerak,

muammolarning mohiyatini tushunib oling, mumkin bo'lgan echimlarni taklif qiling va ulardan eng yaxshisini tanlang. Holatlar haqiqiy haqiqiy materialga asoslangan, yoki haqiqiy vaziyatga yaqin.

Case texnologiyasi

Keys usulining afzalliklari (yutuqlari):

* Usul berilgan savolga aniq javob bo'lmagan holatlar uchun mo'ljallangan, ammo haqiqat darajasida raqobatlasha oladigan bir nechta javoblar mavjud[5].

* O'qitishning asosiy yo'nalishi tayyor bilimlarni o'zlashtirishga emas, balki uni rivojlantirishga qaratilgan[6].

* Usulni qo'llash natijasi nafaqat bilim, balki faoliyat usullari hamdir.

* Usul texnologiyasi quyidagicha: muayyan qoidalarga ko'ra, Real hayotda sodir bo'lgan muayyan vaziyatning modeli ishlab chiqiladi va shakllantirish uchun zarur bo'lgan vakolatlar to'plami aks ettiriladi[7].

* Vaziyatni tahlil qilish usulining shubhasiz afzalligi maktab o'quvchilari qadriyatlarini tizimini, kasbiy pozitsiyalarni, hayotiy munosabatlarni rivojlantirishdir[8].

* Case-study usuli an'anaviy ta'limning klassik nuqsonini engib chiqadi, bu "quruqlik", materialni taqdim etishning hissiyotsizligi – his-tuyg'ular, ijodiy raqobat va hatto ushbu usuldagi kurash bilan bog'liq. Ishning yaxshi tashkil etilgan muhokamasi teatr tomoshasini eslatadi. [9].

Talabalarni keys bilan ishlashini tashkil etish

bosqichlar	maqsadlar
Aniq holat bilan tanishish	Muammoli vaziyatni va qaror qabul qilish usullarini tushuning
Qaror qabul qilish uchun ma'lumotlarni qidirish va tahlil qilish	Muammoni hal qilish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni qazib olish va baholashni o'rganish
Muqobil echimlar imkoniyatlarini muhokama qilish	Muqobil fikrlashni rivojlantirish
Qaror-guruhlarda qaror qabul qilish	Taklif etilgan echim variantlarini taqqoslash va baholash
Bahs-ularning qarorlarini alohida guruhlar tomonidan himoya qilish	Qarorlarni oqilona himoya qilish
Natijalarni taqqoslash-guruhlarda qabul qilingan qarorlarni haqiqatda qabul qilingan qaror bilan taqqoslash	Alohida qarorlar mavjud bo'lgan qiziqishlarning o'zaro bog'liqligini baholang

Case texnologiyasi bilan ishlashda pedagogik faoliyat

3 ish paytida o'qituvchining xatti-harakatlarining mumkin bo'lgan strategiyalari:

1. O'qituvchi qo'shimcha savollar yoki (qo'shimcha) ma'lumotlar shaklida maslahatlar beradi;

2. Muayyan sharoitlarda o'qituvchi o'zi javob beradi;

3. O'qituvchi hech narsa qilmasligi mumkin, (jim turing) kimdir muammo ustida ishlayotganda.

Keys manbalari

- * haqiqiy hayotiy;
- * ommaviy axborot vositalaridan olingan;
- * ilmiy maqolalar, monografiyalar tahlili; badiiy va jurnalistik adabiyotlar;
- * internetdan foydalangan holda tayyorlangan.

1-sonli keys. Kunlarning birida, Nukus – Toshkent poezdining 7-vagonida bir-biriga mutlaqo notanish odamlar fizika fani haqida jonli suhbatlashishdi va bahslashishdi. Yosh qiz Nilufar pedagogika instituti talabasi ekanligini va u kelajakdagi fizika o'qituvchisi ekanligini aytdi. - Nega aynan shu fanni tanladingiz, chunki bu juda murakkab fanlardan biriku? - deb so'radi tajribali iqtisodchi Mamanbay Abduganiyevich. - Ha, bu qanday qiziqarli va muhim fan ekanligini bilasiz! Fizika-bu hayotda, tabiatda, kundalik hayotda bizni o'rab turgan barcha narsalar! Fizika-u bizning atrofimizda! - Bu qanday to'g'ri! - shifokor Bobur Jenisbayevich suhbatga kirishdi, - fizika yutuqlarisiz bugungi tibbiyot "ko'zsiz" va "qo'llarsiz" bo'lar edi, chunki zamonaviy tibbiy diagnostikaning asosi fizikaning yutuqlariga asoslanadi va fizika yordamida jarrohlik va terapiya qanday qilib aqlga sig'maydigan balandliklarga ko'tarildi! - To'g'ri! - dedi ettinchi sinf o'quvchisi Alsu, - men internetda o'qiganman, endi siz hatto ko'r odamlarni ham tug'ilishdan davolay olasiz. O'quvchilarga videokamera joylashtirilgan, u lazer bilan lehimlangan nerv uchlari orqali video signal berib, miyaga uzatiladi va odam tasvirni hosil qiladi! Tasavvur qiling! - Bu aniq! - dedi olga xursand bo'lib, - men qanday ajoyib fan bilan shug'ullanaman! - Bularning barchasi hiyla-nayrangdan! - bundan oldin jim bo'lgan Aypara Djoldasovna ishonchli va hatto ovoz bilan aytdi - siz tabiat yaratgan narsalarga aralasha olmaysiz! Mumkin emas! Men bunga qarshiman va shuning uchun fizikaga hamqarshiman!

Keys uchun savollar: 1. Fizika fanining "tarafdori" yoki "qarshi" pozitsiyasini himoya qilib, keysni davom ettirishga harakat qiling. Buning uchun o'zingiz uchun rolni tanlang va o'z nuqtai nazariningizni asoslang. 2. Ushbu holatdan yangi bilimlarni olish mumkinmi? Barcha faktlarni ilmiy deb atash mumkinmi? 3. Sizda javob topmoqchi bo'lgan savollaringiz bormi? 4. Keysni qo'llab-quvvatlab, keyingi dars uchun o'zingiz uchun vazifa qo'ying.

2 – sonli keys (kosmik kemaning ishga tushirilishi videosi namoyish etiladi)

* Keys uchun savollar:

* Videokamerada qanday voqea taqdim etiladi? Ushbu hodisaning asosini tashkil etadigan jismoniy hodisani bilasizmi?

* Videokamera tomosha qilayotganda hodisaning qanday xususiyatlarini payqadingiz?

* Ushbu holatga asoslanib, o'zingiz uchun uy vazifasini (dars uchun) shakllantiring.

3-sonli keys. Neft tashish kolonnasi mexanigi Курбанбаев Оразымбет Джолдасович, Джолдасов Орынбай Есимбет улыга reysga yo'llanma imzolamadi, chunki uning benzovozida zanjir bir nechta bo'g'inlarni yo'qotdi va etarlicha uzoq emas edi. Biroq, Джолдасов avtogarajni o'zboshimchalik bilan tark etdi va ish kuni

yo'qolishini istamagani uchun parvozga ketdi. YPX postida benzovoz to'xtatildi va xavfli yuklarni tashish qoidalariga rioya qilmagani uchun majburiy to'xtash joyiga yuborildi. Sud qaroriga ko'ra Джолдасов 1 yil muddatga haydovchilik guvohnomasidan mahrum qilindi.

Keys uchun savollar: 1. Nima uchun zanjir gaz tashuvchilarga erga bog'langan? 2. Avtomobil kolonnasi mexanigi haqmi? 3. Джолдасов juda qattiq jazoga tortilganmi? Ushbu vaziyatda qanday eng yaxshi yo'lni topish mumkin? 4. Berilgan savollarni to'g'ri tushunish uchun hamma narsani bilasizmi? Keyingi dars uchun (darsning keyingi bosqichida) bajaradigan ushbu ish bo'yicha o'zingiz uchun topshiriqni tuzing.

Xulosa. Keys texnologiyasining afzalliklari: * muammoli ta'lim tamoyillaridan foydalanish-haqiqiy muammolarni hal qilish ko'nikmalarini egallash, guruhning yagona muammoli sohada ishlash qobiliyati, shu bilan birga o'rganish jarayoni, aslida, hayotda qaror qabul qilish mexanizmini taqlid qiladi, bu atamalarni yodlashdan ko'ra hayotiy vaziyatga ko'proq mos keladi. keyinchalik takrorlash bilan, chunki u atamalarni bilish va tushunishni, ular bilan ishlash qobiliyatini, muammoni hal qilishning mantiqiy sxemalari, fikringizni asoslang;

* jamoada ishlash ko'nikmalarini egallash; * eng oddiy umumlashtirish ko'nikmalarini rivojlantirish; * taqdimotlar, matbuot anjumanlari o'tkazish ko'nikmalarini rivojlantirish, savolni shakllantirish, javobni asoslash qobiliyati.

Amaliy usulni amalga oshirishni istagan deyarli har qanday o'qituvchi buni maxsus adabiyotlarni o'rganish, treningdan o'tish va qo'lida o'quv vaziyatlariga ega bo'lish orqali juda professional tarzda amalga oshirishi mumkin. Ammo interfaol o'quv texnologiyalarini joriy etish foydasiga tanlov o'z-o'zidan maqsad bo'lmasligi kerak: chunki har qanday texnologiya o'quv maqsadlari va vazifalari, o'quv guruhining xususiyatlari, ularning qiziqishlari va ehtiyojlari, kompetentsiya darajasi va boshqa ko'plab omillarni hisobga olgan holda amalga oshirilishi kerak.

O'qituvchining Case texnologiyasidan foydalanishi, bir tomondan, o'quvchilarning shaxsiy faolligini rag'batlantiradi, o'rganish uchun ijobiy motivatsiyani shakllantiradi, "passiv" va o'ziga ishonmaydigan talabalar sonini kamaytiradi, kelajakdagi mutaxassislarni rivojlantirish uchun o'qitishning yuqori samaradorligini kafolatlaydi, ma'lum shaxsiy fazilatlar va kompetentsiyalarni shakllantiradi, boshqa tomondan, o'qituvchiga o'z-o'zini takomillashtirishga imkon beradi. Fikrlash va harakat qilish va ijodingizni yangilash.

Foydalanilgan adabiyotlar

1.Буравой М. Углубленное case study: между позитивизмом и постмодернизмом // Рубеж.–1997 – № 10 – 11.

2.Булатова О.С. Искусство современного урока. – М.:Академия, 2008 –с.128-131

3. Громцева О.И. Сценарии уроков по физике. // Современный урок. - №4. – 2010г. С.23-25

4.Гладких, И.В. Методические рекомендации по разработке учебных кейсов. Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия: Менеджмент.-2005.-Выпуск 2. с 169-194.

5. Badalova S.I., Komilov Q.U., Kurbanova A.J. Case technology in chemistry lessons// Academic Research in Educational Sciences, 2020, № 1, pp. 262-265.

6. Komilov K.U., Kurbanova A.Dj. Case-study method for teaching general and inorganic chemistry// Academic Research in Educational Sciences, 2021, № 2(6), pp.436-443.

7. Комилов К.У. На занятиях химии применение компьютерных и кейс технологии/ Замонавий узлуксиз таълим муаммолари: Инновациялар ва истиқболлар мавзусидаги халқаро илмий конференция материаллари. 27 апрель 2018 йил. ТДПУ. Тошкент, 2018, стр. 353.

8. Kurbanova A.Dj., Komilov K.U. Kimyo mashg'ulotida keys-stadi metodi: salbiy va ijobiy samaralar/ France international scientific-online conference: "scientific approach to the modern education system" part 1, 5th February 2022.

9. Komilov K.U., Atqiyayeva S. Kimyo mashg'ulotlarida keys – stadi metodini qo'llash/ VIII Международная научно-практическая конференция [SEP] «Наука и образование в современном мире: вызовы XXI века» Нур-Султан, Казахстан, 25 июнь 2021г. стр. 62-67.

AKADEMIC JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
international scientific journal
2-son

Nashr qilingan sana: 25.03.2024.
Shrift: "Times New Roman".

“ACADEMIC JOURNAL” MCHJ

Manzil: 700096, Toshkent shahri, Chilozor tumani, Bog‘iston ko‘chasi, 116/6.
www.ajeruz.com, info@ajeruz.com, +998950457172